

2.3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 11 van het BBV, een inventarisatie van de weerstandscapaciteit; inventarisatie van de risico's, het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's; verplichte financiële kengetallen en een beoordeling van de onderlinge verhoudingen tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De risico's zijn verdeelt in risico's voor de Bestuursdienst en risico's die zich in het Grondbedrijf voordoen. Daarover melden wij u in deel 2 van deze paragraaf.

1. Bestuursdienst

Inventarisatie van de risico's

Op basis van de geïnventariseerde risico's is ook het weerstandsvermogen berekend. Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin de gemeente in staat is de middelen vrij te maken om de risico's, die zich in de praktijk voordoen, op te vangen zonder dat dit betekent, dat het beleid veranderd/ingekrompen moet worden. Het vermogen om beleid door te zetten, is afhankelijk van de omvang van de weerstandscapaciteit.

Risicodekking Sociaal Domein

De decentralisaties van taken van het rijk naar de gemeente – Wmo, Jeugdzorg en Participatie kent uiteraard risico's. Noordwijk heeft een reserve Sociaal Domein die als achtervang dient voor eventuele ontstane tekorten die niet werden voorzien. Hiervoor hoeven wij geen beroep te doen op de reserve Weerstandsvermogen zolang de reserve Sociaal Domein nog toereikend is. De stand van de reserve Sociaal Domein begin 2020 is € 6.744.000,-. Daarmee zijn de risico's de komende jaren afgedekt.

Benodigde weerstandscapaciteit

De in kaart gebrachte risico's geven een het volgende financiële totaalbeeld:

Totaal bruto risico's	: € 10.315.000,-
Totaal netto risico's	: € 3.985.500,-

Voor Noordwijk is bepaald dat de ratio van het weerstandsvermogen, dit is de verhouding tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit, tenminste 1,75 moet zijn. In deze situatie betekent dit dat de reserve weerstandvermogen $1,75 \times € 3.985.500,- = € 6.974.625,-$ moet zijn.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbaar weerstandcapaciteit voor de gemeente Noordwijk bestaat uit de reserve weerstandsvermogen. De stand van de reserve weerstandsvermogen heeft begin 2020 is € 7.175.000,-.

Posten als "onbenutte belastingcapaciteit" en "verkoop gebouwen" zijn niet direct aanwendbaar en worden ook niet meegenomen de weerstandscapaciteit. Daarnaast zijn er reserves waar geen bestemming aan toe gekend is. Te denken valt hierbij aan de NUON reserve. Deze reserves worden ook buiten de weerstandscapaciteit gehouden. Het meenemen van de NUON reserves is onwenselijk, dit zou een vertekend beeld kunnen geven van de weerstandsratio.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandcapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Actuele weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het actuele weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 7.175.000,-}}{\text{€ 3.985.500,-}} = 1,8$$

Beoordeling weerstandsvermogen

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, maken wij gebruik van de onderstaande tabel.

Waarderingscijfer	Weerstandsnorm	
	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 - 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	Voldoende
D	0.8 - 1.0	Matig
E	0.6 - 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Onze ratio valt in klasse A. Een ratio van het weerstandsvermogen in deze begroting 2020 voor de algemene dienst is 1,8: "ruim voldoende". In coalitieakkoord is opgetekend dat weerstandsvermogen moet liggen tussen 1.4 en 2.0.

2. Grondbedrijf

Het weerstandsvermogen

Voor het bepalen van de netto-risico's in het grondbedrijf zijn die risico's meegenomen die daadwerkelijk moeten worden afgedekt in het weerstandsvermogen. Dat betekent dus dat de risico's in complexen/grondexploitaties, waarvan het saldo van de grondexploitatie voldoende is om de risico's in de exploitatie zelf op te vangen, én waarvan het bedoelde exploitatieresultaat geen directe bestemming heeft gekregen, niet langer in het netto-risico worden betrokken. Daar is immers al een dekking voor in het resultaat van het complex zelf. Over deze methodiek van behandeling van risico's is overleg gevoerd met en overeenstemming verkregen van de accountant.

De 'post onvoorzien' in elk van de grondexploitaties is niet aan de beschikbare weerstandscapaciteit toegevoegd. De reden daarvan is dat we die ruimte in de grondexploitatie specifiek beschikbaar willen houden als opvang van de onvoorzien omstandigheden in de uitvoering van de grondexploitaties zelf.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de som van de reserve grondbedrijf + alle voorziene exploitatiewinsten +/- de resultaten die worden ingezet voor de dekking van investeringslasten.

In het grondbedrijf is de behoefte aan dekkingsmiddelen voor de geïnventariseerde netto-risico's voor 2020 berekend op € 2.698.700,-. Volgens de 1,25-norm voor het grondbedrijf moet de beschikbare weerstandscapaciteit dan minimaal (afgerond) € 3.710.000,- zijn. De weerstandscapaciteit van het grondbedrijf is berekend op circa € 6.300.000,- en is daarmee zeer ruim toereikend binnen de gestelde norm. De ratio van het weerstandsvermogen van de begroting 2020 voor het grondbedrijf is 2.1: "Uitstekend".

De risico-inventarisaties

De benodigde weerstandscapaciteit komt uit de inventarisatie / kwantificering van de risico's in de BIE's, de 'BIE's zonder grondexploitatie' en de Voorraden grond. Voor wat betreft de BIE's geldt dat alleen voor die exploitaties waarbinnen de risico's niet kunnen worden gedekt door het resultaat van de grondexploitatie. Dat kan zijn omdat het resultaat niet toereikend is of omdat het resultaat (deels) is bestemd voor andere doeleinden.

Samengevat geeft dat een beeld zoals op de volgende bladzijde in een overzicht is gezet.

De cijfers in onderstaand overzicht onder het kopje beoogde investeringen hebben op `n enkel punt enige toelichting nodig:

Besloten is om vanuit de reserve grondbedrijf € 6,1 miljoen te storting in de reserve kapitaallasten zwembad. Om de reserve grondbedrijf op peil te houden wordt de laatste termijn van € 2 miljoen pas in 2021 overgeboekt naar de reserve kapitaallasten zwembad. Rekening is gehouden met dekking van de bijdragen aan het Regionaal Investeringsfonds (Holland Rijnland) voor de jaren 2020-2024. In die jaren is dekking ten laste van de begroting van de algemene dienst niet meer voorzien.

Met ingang van 1 januari 2016 geldt de vennootschapsbelastingplicht ook voor overheidsondernemingen in Nederland, dus ook voor gemeenten. Na beoordeling van alle activiteiten binnen de gemeente Noordwijk blijkt voor Noordwijk alleen het grondbedrijf onder de vennootschapsbelasting te vallen. Op basis hiervan is berekend dat de belastingdruk voor de komende jaren ongeveer € 1,3 miljoen zal bedragen. Omdat deze belasting een directe relatie heeft met het grondbedrijf worden deze kosten ten laste van de reserve gebracht. Door het bijstellen van de regels van het BBV wordt de overhead grondbedrijf en projecten niet meer ten laste van de verschillende projecten gebracht middels een verdeelsleutel maar komen direct ten laste van de Reserve winst uit Grondbedrijf.

Grondexploitatie	A. Gepr. resultaat	B. Risico	Wel/niet meenemen	C. Weerstands-capaciteit	D. Beoogde investeringen	E. Risico
Boekhorst	1.320.000	21.600	niet	1.298.400		0
Space Business Park	4.381.000	3.117.000	niet	1.264.000		0
Duineveld	3.095.000	238.000	niet	2.857.000		0
Wantveld	0	0	niet	0		0
Offem-Zuid	0	1.663.400	wel	0		1.663.400
Maarten Kruytstraat	0	111.800	wel	0		111.800
Het Zilt	251.000	-297.677	niet	251.000		0
Schippersvaartweg	0	60.000	wel	0		60.000
Joh. van Hoonstraat	84.000	0	niet	84.000		0
Beoogde investeringen (D)						
Storting in reserve kapitaallasten zwembad					-2.000.000	
Beheer openbare ruimte CP1 1ste fase					-2.000.000	
VpB 2019-2024					-1.289.000	
Overhead grondbedrijf en projecten 2019-2024					-1.513.900	
RIF-bijdragen 2019-2024					-4.815.000	
Risico's Voorraden grond en overige risico's						
Risico's NIEGG's		998.000				998.000
Risico's voorraden grond		135.500				135.500
Risico's projectoverstijgend		0				0
Totaal	9.131.000	6.047.623	0	5.754.400	-11.617.900	2.968.700

Stand van zaken reserve per 01-01-2020	12.188.783
C. Weerstandscapaciteit	5.754.400
D. Beoogde investeringen	-11.617.900
Beoogde voorzieningen 2019	0 +
Beschikbare weerstandscapaciteit	6.325.283
E. Benodigd weerstandsvermogen	2.968.700
Weerstandsratio	2,1

Daarnaast wordt gekeken of de beschikbare weerstandscapaciteit (reserve grondbedrijf) de komende 4 jaar voldoende op peil is om de benodigde weerstandscapaciteit af te dekken. In de onderstaand overzicht is te zien dat de komende 4 jaar de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is.

Beschikbare weerstandscapaciteit versus benodigde weerstandscapaciteit (bedragen in €)	2020	2021	2022	2023
Jaarlijkse beschikbare weerstandscapaciteit (res. Grondbedrijf)	14.493.000	10.342.000	8.768.000	5.171.000
Benodigde weerstandscapaciteit	2.968.700	2.968.700	2.968.700	2.968.700
Verschil	11.524.300	7.373.300	5.799.300	2.202.300

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

	Normen VNG (%)			Indicatoren Noordwijk					
	V	M	O	Rek'18	Begr.'19	Begr.'20	Begr.'21	Begr.'22	Begr.'23
Netto schuldquote	< 100	100> <130	> 130	29%	73%	106%	103%	101%	101%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100	100> <130	> 130	19%	64%	96%	93%	90%	91%
Solvabiliteitsratio	> 50	30> <50	< 30	53%	47%	42%	42%	42%	41%
Kengetal grondexploitatie		Geen norm		14%	13%	15%	13%	4%	4%
Structurele exploitatieruimte	> 0,6	0 > < 0,6	< 0	0,48%	0,25%	-0,99%	1,15%	0,92%	1,39%
Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishoudens	< 100	100> <120	> 120	114%	111%	118%	119%	120%	120%

- Netto-schuldquote**

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) met de totale baten van de begroting. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Tabel Financiële kengetallen presenteert hiernaast ook de schuldquote gecorrigeerd voor de door de gemeente verstrekte leningen (dus die de gemeente heeft uitstaan). Dit omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. De schulden nemen aanvankelijk toe door meer investeringen in vaste activa, maar nemen daarna weer geleidelijk af als gevolg van het doen van aflossingen. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Noordwijk valt nog ruim onder die norm.
- Solvabiliteit**

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) is gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (het financiële kengetal solvabiliteitsratio), hoe gezonder de gemeente. Noordwijk scoort met 42% als signaleringswaarde neutraal.
- Kengetal grondexploitatie**

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de investeringen in grondposities (boekwaarde) zijn ten opzichte van de jaarlijkse baten. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Als de signaleringswaarde <20% is dan kan dit worden beschouwd als gezond.
- Structurele exploitatieruimte**

De indicator 'structurele exploitatieruimte' geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte (structurele baten min structurele lasten) zich verhoudt tot de totale begrotingsbaten. Dit laat zien in hoeverre gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen. VNG waardeert een score hoger dan 0,6 als 'voldoende', een score tussen 0 en 0,6 als 'matig' en een score van 0 als 'onvoldoende'. Noordwijk scoort in de meerjarenraming volgens deze normering 'gemiddeld'. Voor het begrotingstoezicht door de Provincie is de structurele begrotingsruimte 'voldoende' wanneer deze groter is dan 0.

- *Woonlasten meerpersoonshuishouden*

De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' drukt uit hoe de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) zich verhouden tot het gewogen landelijk gemiddelde. Hoge woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde drukken uit in hoeverre de gemeente al de eigen inkomsten aanspreekt en dus ook beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten. Woonlasten onder het landelijk gemiddelde waardeert VNG als 'voldoende', woonlasten tussen het landelijk gemiddelde en 120% hiervan als 'gemiddeld' en woonlasten hoger dan 120% als 'onvoldoende'. De woonlasten in Noordwijk bevinden zich rond het landelijk gemiddelde en scoren binnen de normering van VNG 'gemiddeld'.

- *Financiële kengetallen algemeen*

De indicatoren en normen zijn een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen. De bovenstaande indicatoren verhouden zich echter goed tot de normen. Daarnaast voldoet Noordwijk ook aan de wettelijke renterisiconorm en kasgeldlimiet voor de financiering. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf D Financiering.